

**Eesti ja Rootsi rahvamuusika erinevused
ja sarnasused:
kaasaegse instrumendiga traditsioonilist
muusikat tõlgendamas**

Tuulikki Bartosik (MMus)

Eesti Teaduslik Selts

12. mail 2016

Tuulikki Bartosik

1976 Rakvere

- Tallinna 13. Keskkool
1983-1994
- Laagna Muusikakool
1984-1990
- Tallinna Georg Otsa nim
Muusikakool 1991-1995
- Viljandi Kultuurikolledž
1995-1996

1989 Rägavere Akordionimuusikapäevad

- Sibelius Akademia,
Helsinki MMus
1997-2004
- Kungliga
Musikhögskolan i
Stockholm BMus
1999-2002
- Stockholms
Musikpedagogiska
Insitutet täiendõpe 2013,
2016

- Pärimusmuusika lektor TÜVKA 2003-2013
- Pärimusmuusika eriala juht EMTA 2006-2012
- Pärimusmuusika eriala lektor EMTA 2006-
- Vabakutseline muusik 2011-
- Bartosik Creative 2011-

EESTI
MUUSIKA- JA TEATRIAKADEEMIA

bartosikcreative
bartosikcreative

TARTU ÜLIKOOL
viljandi kultuuriakadeemia

- Pärimusmuusika õppekava huvi- ja muusikakoolidele Eestis
- Pärimusmuusika akordioni ja ansambli õppekava TÜ Viljandi Kultuuriakadeemia (TÜVKA)
- Pärimusmuusika eriala bakalaureuseõppe õppekava Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA)
- Pärimusmuusika eriala magistriõppe ühendatud õppekava EMTA ja TÜVKA

Mind on alati **huvitanud**

- kõik, mis on vana - nii esemed kui ka ajalugu, kultuur jne
- protsessid, kus uus eksisteerib vanaga käsikäes.

Mulle meeldib asjadesse **süveneda**

- saada teada kust miski alguse on saanud
- kuidas on toimunud areng

Minu jaoks on **oluline panustada**

- eesti ning võru keele ja kultuuri jätkumisse ja säilimisse
- noorte muusikute inspireerimisse, juhendamisse ja toetamisse

Mis on mis?

- Klassikaline muusika, süvamuusika
- Akordionimuusika
- Rahvamuusika
- Rahvalik muusika
- Rahvuslik muusika
- Pärimusmuusika
- Folkloor

Rahvamuusika jaguneb kaheks:

- Vokaalmuusika – uuem ja vanem regilaul, töölaulud (karjasehõiked), seltskondlikud laulud, koorilaulud, etc...
- Instrumentaalmuusika – tantsumuusika, tseremoniaalne muusika, töömuusika (karjasesignaamid), etc...

Instrumentaalne tantsumuusika

Tavalisemad lugude tüübid eesti rahvamuusikas

- **Labajalg** “Unt aea taga” vennad Hendrik Adamson-Jõearu (I viiul) ja Anton Adamson (II viiul) 1937
- **LÖSS** “Kilutuka löss” Aleksander Aaviksoo viiulil Tori 1938
Tuulikki Bartosik meloodiabassidega akordionil 2009
- **Valss** “Vana valss” Karl Kikas Teppo lõõtsal 1958
- **Reilender** “Looga Reilender” Juhan Uppin päkarauakandlel 2014
- **Polka** Ranna polka/Torupilli Jaani polka Leanne Barbo väikekandlel Jaan Ranna järgi Kirblast 2012
- **Polkamasurka** “Polkamasurka” Johanna-Adele Jüssi viiulil 2014
- **Marss** “Võidu marss” Margus Põldsepp teppo lõõtsal 2011

Instrumentaalne tantsumuusika

Tavalisemad lugude tüübid rootsi rahvamuusikas

- **Polska** (mitmeid eri variante) “Forsslundspolskan” Gössa Anders & Jämt Olle 1920
- **Valss** “Vals efter fadern” 1949 SR Gössa Anders viiulil ja Emma Reid & Tuulikki Bartosik viiulil ja melb-ga akordionil 2006
- **Schottis ehk reilender** “Schottis efter Leonard” Börje Zettervall Norrbotten 2-realisel lõõtsal
- **Masurka** “Mazurka efter Mårtis-Johan Englund” Svante Lindqvist & Markus Falck harmooniumil ja viiulil Norrbotten 2015
- **Hambo** “Hambo” efter Oskar Andersson i Rönninga Värmland
- **Polka, polkett** “Låten över kwinten” Norrland FAB live 2012

Mis iseloomustab rahvamuusikut?

- Repertuaar
- Stiil
- Funktsioon
- Kontekst
- Ajalooline taust

Stiil

- Iga rahvamuusiku ja ka muusiku ja ka helilooja “sõrmejalg” (näit Heino Eller, Eduard Tubin, Arvo Pärt klassikalises muusikas)
- Otsekohe äratuntav
- Paljastab pillimehe tehnilise taseme ja omapära
- Iseloomulik funktsioonile, indiviidile, instrumendile
- Võib kasutada mis tahes repertuaari tõlgendamisel

- Stiil ja repertuaar on sageli reaktsioon funktsioonile, situatsioonile ja ümbritsevatele tingimustele
- Rahvamuusikud on avatud uutele ja välispidistele mõjutustele ning muusika kohandab ennast vastavalt ümbritsevatele muutustele
- Stiil ei ole omastatav käsikirjadest/noodistustest
- Stiili omapära on keeruline kuulda ja tuvastada ansamblilindistuste järgi

Stiili erinevad liigid

- Žanripärane stiil
- Instrumendipärane stiil
- Funktsioonipärane stiil
- Funktsioonist arendatud stiil/funktsiooni jaoks uuritud ja arendatud stiil
- Tantsupärane stiil
- Indiviidipärane stiil

Stiili süvenemise tulemused

- Stiilile iseloomulike detailide teadvustamine
- Suurenenud teadlikkus instrumendi võimaluste kasutamisest
- Arenenud kuulmine/kuulamine, detailide väärtustamine
- Erinevate tehniliste võtete omandamine
- Inspiratsioon enda stiili ja omapära kujundamiseks

Rütmika, meetrika, pulss

Mis on rütm, mis on pulss?

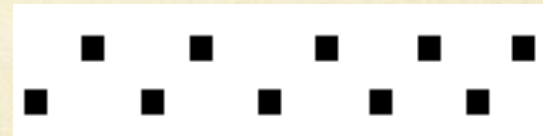
- Reeglipäraselt kattuv pulss 2:1

- Ebareeglipäraselt kattuv pulss 3:2

- Hilinenult kattuv pulss 1:1

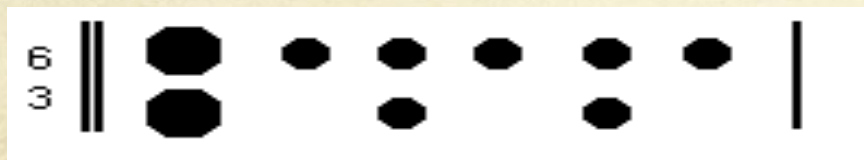
Levinuimad polskatüübid rootsi vanemas
rahvamuusikas Sven Ahlbäcki järgi
Reeglipärane polska (16-dik polska)

Reeglipärane polska, rõhuga 1. ja 3. löögil

Hjort Anders Olsson 1865-1952 “Målargubbens brudpolska”

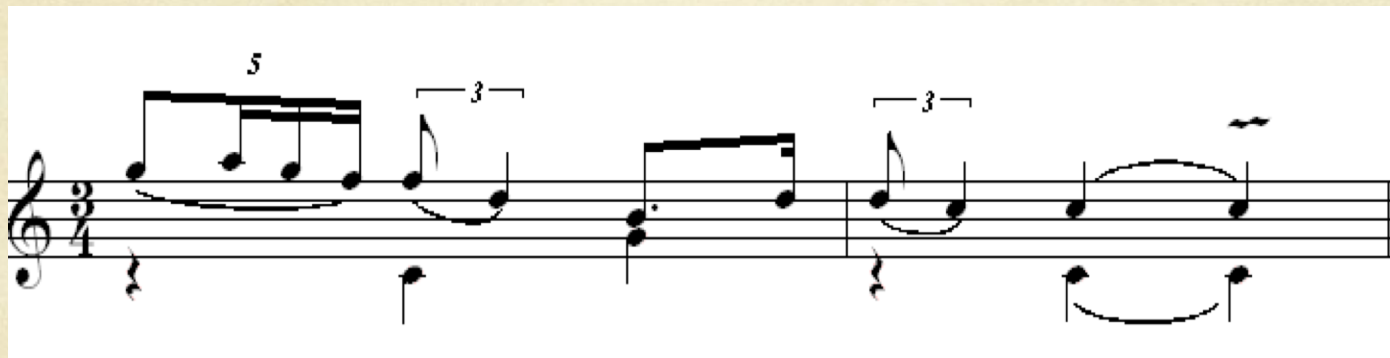
Reeglipärane polska ilma rõhuta 1. ja 3. löögil

Slängpolska från Vrigstad Småland Jon Antonsson 2014

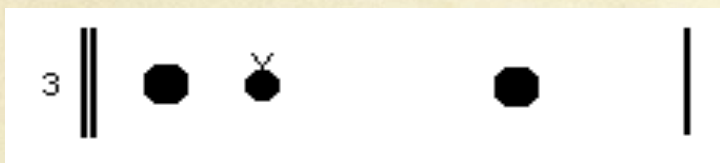
Ebareeglipärane polska (8-dik polska)

Ebareeglipärane polska kolme peale

Eklundapolskan nr 1 D-moll Viksta Lasse ja Erik Sahlström

Ebareeglipärane polska “varajase teise ehk lühikese esimese löögiga ” (jagatud teine löök)

Hambraeuspolskan från Orsa Jonas Knutsson sopransaksofon

- Asümmeetria "varajase teise" polskades pendeldab tavaliselt 2:4:3 kuni täiesti reeglipärase 3:3:3 vahel
- Erinevaid ebareeglipärase polska tüüpe on mõnevõrra raskem üksteisest eristada kui reeglipärase polska tüüpe
- Teinekord osutub keeruliseks leida lugudes üles takti esimene löök
- Lihtne seletus: oleme harjunud mängima lugusid, kus kõik löögid on ühepikkused

Gössa Anders Andersson 1878-1963
Orsa, Dalarna

- Suur osa repertuaarist omandatud oma isalt ja vanavanaisalt, kes laulsid vanu rahvapillilugusid, samuti viiuldaja Bleckå Anders Olssonilt
- Andis teadmised edasi oma tütrele Annale, kes mängis viiulit ja pojale Andersile, kes mängis klarnetit
- Gössa reisis ja musitseeris palju koos teiste pillimeestega Rootsisis, ta oli väga lugupeetud rahvapillimees
- Gössa on Rootsisis üks enim riigi raadio poolt lindistatud rahvapillimees

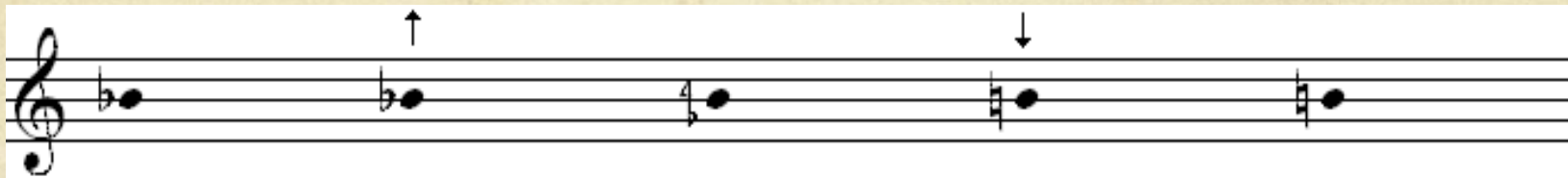
Gössa lugudele iseloomulikud jooned

- Omapärane rütm koos meetrumiga, tonaliteet ja kaunistused
- Mikrointervallid ehk neljandiktoonid ehk mikrotoonid -toonid mis asetsevad pooltoonide vahel meile tuttavas pooltoonide skaalas
- Modaalised lood – vertikaalne mõtlemine, ühehäälneline muusika, burdoon > modaalne tonaliteet

Mikrotoonide liigitus Sven Ahlbäcki järgi

20-30 cent tavaline kõrge intonatsioon nagu klaver või muud tempereeri- tud instrumendid	20-30 cent natuke madala m kui madal intonat- sioon	20-30 cent “mikro- toon”	20-30 cent natuke kõrgem kui kõrge intonat- sioon	20-30 cent tavaline kõrge intonatsioon nagu klaver või muud tempereeri- tud instrumendid
---	--	--------------------------------	--	---

<p>20-30 cent tavaline kõrge intonatsioon nagu klaver või muud tempereeri- tud instrumendid</p>	<p>20-30 cent natuke kõrgem kui madal intonatsi- oon</p>	<p>20-30 cent “mikro- toon”</p>	<p>20-30 cent natuke madalam kui kõrge intonatsi- oon</p>	<p>20-30 cent tavaline kõrge intonatsioon nagu klaver või muud tempereeri- tud instrumen- did</p>
---	--	---	---	---

Karjaselaad erinevatel pillidel esitatud rootsi vanemas rahvamuusikas

- Gössa Anders kasutab kõiki eelpoolnimetatud astmekõrgust oma lugudes
- Enamik Gössa lugudes ei ole ei duuris ega ka mollis, seda võib kuulda ka treenimata kõrvaga
- Aste (tonplats), astme kõrgus (tonhöjd), referentstoon, tonaalne tsentrum
- Muutlikud astmed rootsi vanemas rahvamuusikas – tavaliselt 3 ja 7, samuti 6
- Gössa tertis on peaaegu alati muutlik
- Muutlikke astmeid on tempereeritud instrumentidel keeruline matkida

Karl Kikas 1914-1992 Urvaste, Võrumaa

- Enimsalvestatud lõõtsamängija 70-ndateni
- Musikaalne pere ja lähiümbrus
- Kirjutas noorelt uusi lugusid ja sättis ümber tollaseid “hitte” ja muud, mida grammofonilt kuulis
- Vana-Võru lõõtspillimängu jõuline uuendaja
- Oma aja popmuusik, kes elatas ennast pillimänguga
- Alates 1938 esines korduvalt Eesti Rahvusringhäälingus, viis esimesena lõõtspilli raadiosse (fonoteegis säilinud üle 50 loo)
- Muutis tantsumuusika kontserdil kuulatavaks

- Mängis mitmed tollased Artur Rinne hitid rahvamuusika staatusesse
- Oli ilmselt esimene lõõtsamängija, kes plaadistas oma lugusid (1981 Meloodia)
- Tõlgendas ka soome ja rootsi muusikat eesti teppo tüüpi lõõtspillil
- Repertuaaris põhiliselt valsid, polkad ja reilendrid, mängis eelkõige tantsumuusikat
- Suutis aastakümnete jooksul iseendaks jääda, temast sai eeskuju kõigile noortele lõõtsamängijatele

Kikka lugudele iseloomuliikud jooned

- Lood on ülesehituselt ja vormilt selged
- Kikas tunnetas naturaalhäälestust, kuigi mängis tempereeritud pilliga
- Harmoonilised lood – horisontaalne mõtlemine, kahehäälsed lood
- Stabiilne meetrum ja pidevalt korduvad lihtsalt arusaadavad rütmifiguurid